

Most mindent lehet

Interjú Lukáts Andor színművésszel

Kirobbanó sikerrel vendégszerepelt a napokban Újvidéken a kaposvári Csiky Gergely Színház társulata. Peter Weiss **Marat/Sade** című drámáját és **Eörsi Istvántól** a kihallgatást adták. Mindkét darabban izgalmas alakítást nyújtott Lukáts Andor. Ő volt Marat, a forradalmár, illetve a börtöndarabban a steril kezű Kolosy, aki utálja a bolsevikokat. Két ellentétes szerep, ezért is voltunk kíváncsiak, melyik áll közel a színészhez mint magánemberhez, kicsoda is Lukáts Andor.

● **Van Önben valami, ami predestinálja Marat szerepére?**

— Van. Kezdetől fogva gondolatilag stimmel nekem Marat, de az utóbbi években érzem igazából, hogy nagyon is sok közöm van hozzá, és hogy mennyire helyettem beszél. Szeretem a radikalizmusát, azt a kemény világszemléletét, amely szerint alkalmatlan a megalkuvásra. Szeretem azt az igazságot, amit képvisel és keres és ami mellett kiáll. Az biztos, hogy nem minden vonásában szimpatikus ez az igazságkeresés, ez a radikalizmus, de én mélységesen egyetértek vele. Én magam sem szívesen kötök kompromisszumot, ha az igazságról van szó. Örülök, hogy annak idején Ács rám osztotta ezt a szerepet.

● **Ön szerint forradalmár Marat vagy egy rögeszméihez ragaszkodó beteg ember, aki elveszítette már minden kapcsolatát a világgal?**

— Természetesen forradalmár. Bár én nagyon bajban vagyok ezekkel a fogalmakkal, de a maga módján igenis forradalmár, noha ez mániakussággal jár együtt az ő esetében. Számomra minden eltökéltség és következetesen végigvitt dolog végtelenül emberi és rokonszenves. Ha támadások érik az embert a hite miatt, ha megpróbálják kihúzni a lába alól a talajt, muszáj hogy kialakuljon benne a szívósság, egészen a mániakusságig.

● **Nyolc év telt el a bemutató óta. Lát-e még mindig titkot ebben a figurában? Esetleg provokálja-e, zavarba ejti-e?**

— Rengeteg a titka még mindig. A színész mondja a betanult szövegét, közben sokszor nem vesz észre lényeges hangsúlyokat, mint ahogy én sem vettem észre rengeteg fontos hangsúlyt. Most, ahogy eljártunk az utolsó előadást, ha most egy újabb széria kezdődne, akkor nyilván minden mondatban, amit eddig kimondtam, 120-szor vagy 140-szer a próbákkal együtt, föl kéne fedeznem, hogy nem biztos, hogy helyes hangsúlyt használtam. Ez egy olyan darab és olyan szerep, amit állandóan formálnak az események, megváltoztatják a hangsúlyt, így magában hordia azt a titkot, amit a következő pillanat hoz.

● **Hol változtatott hangsúlyt az évek során?**

— Ezelőtt nyolc évvel elmondani azt, hogy „Ne higgyetek nekik (ha barátian vállom veregetnek), s azt mondják, a különbségek szóra sem érdemesek már” egészen más jelentést. Nyolc évvel ezelőtt úgy hangozhatott, mint egy ébresztőóra, ma viszont közhely. Szükségszerűen másként mondom ma. Mert az emberek elvesztették a hitüket. Ez az előadás tegnap este egy nosztalgiaelőadás volt, utolsó visszatérkintés az életünknek arra az időszakára, amikor még hittük, ha forradalmat csinálunk, ha az asztalra csapunk, akkor annak még hatása lehet. Ezt a meleg érzést próbáljuk felkelteni magunkban, de azt hiszem, hogy igazából már tudjuk, hogy sokkal szövevényesebb az élet körülöttünk, minthogy ezt így egy az egyben meg tudnánk fogalmazni és el tudnánk hitetni. Kiábrándultabb mindenki itt is, nálunk is, bárhol a világon, de főleg itt Keleten.

● **Marat-ellenes most a közhangulat Magyarországon, azaz de Sade-párti?**

— Nem hiszem. Azt szeretné mindenki, ha vér és erőszak nélkül meg lehetné üszni. A változás mellett vannak, de úgy, hogy ne kelljen többet pincébe menni, elhurcolni embereket. Én személy szerint nem dőlök be ennek az ügynek, ami most van. Én azt gondolom, hogy a történelem óhatatlanul ismétli önmagát. Nem tudok voksolni semmiféle tömegszervezet mellett.

Ha azt kell meghatároznom, mi játszódik le most Magyarországon

az emberek fejében és érzekeiben, akkor talán azt mondhatnám, egy olyan hideg kívülállás a jellemző, mint a Kikiáltóé Weiss darabjából.

● **A Marat/Sade után ön szerint melyik az igazán kiemelkedő produkciója a kaposvári társulatnak?**

— Szerencsés sorsú darab a Marat, de nem biztos, hogy a legjobb színházi előadásunk. Tisztán színházi és nem politikai szempontból én más előadásokat

Lukáts Andor

is tartok ugyanilyen értékesnek vagy értékesebbnek. Nekem az egyik legkedvesebb emlékem a színház történetéből a Mesélő a bécsi erdő, amit Ascher Tamás rendezett. Ebben nem játszottam, állandóan néztem. Játszottam viszont a Lillomot, amit Babarczy rendezett pár évvel ezelőtt, azt is nagyon szerettem. Két évvel ezelőtt bemutattuk Az öngyilkost, ami egy nagyon fontos és jó előadás Kaposváron, a Hamlet is, azt hiszem, és az Oidipusz...

● **Milyen színésznek lenni Kaposváron? Mivel magyarázható a jelenség, hogy egyre több színész foglalkozik önöknél rendezéssel?**

— Azt hiszem, minden normális színházban úgy van, nálunk is, hogy a színész eszével, tehetséggel és nem a „rangjával” befolyásolhatja a rendezést. A Marat-ba például mindenki beleépítette a saját életét, amit Ács nagyon szívesen vett. Közös alkotás volt. Igazgatóknak, Babarczy Lászlónak az az elképzelése, hogy ne csak egy részművetet tanuljunk meg a színházcsinálásnak, hanem hogy mindenki foglalkozzon mindennel. Kifejezetten örül annak, ha a színészek rendeznek is, ha diszletet vagy jelmezt, terveznek. Én ezt nagyon európai gondolkodásnak tartom egy színházvezetőtől. Ugyanis más színházaknál azt tapasztalom Magyarországon, hogy tele vannak féltékenységgel, a rendezők nem szeretik, ha más is rendez stb. Babarczy például kifejezetten örül Ács nemzetközi sikerének a Marat-val vagy Ascher sikerének. Nálunk a főpróba hetén általában volt egy próba, amikor mindannyian — színészek és rendezők — megnéztük a darabot, és azokkal együtt, akik csinálták, hajnalig elvitákoztunk arról, hogyan lenne jobb. Mindenki előhozta, nem pedig eldugta az ötleit, ami más színháznál elképzelhetetlen. Én most készülök a hatodik rendezésemre. A Borisz Codunov lesz. Arról fog szólni, az embert hogyan deformálja a hatalom.

● **Ebben az új helyzetben szabad-e mindent a színháznak Magyarországon?**

— Szerintem most mindent lehet, amit nem tartok szerencsés helyzetnek. Az a vibráló feszültség veszik el így, ami például a Marat születésének pillanatában megvolt. Ha mindent ki szabad mondani, akkor mi kelti az izgalmat? Marad a tisztán színházi vonal, az esztétikai kérdések felé fordul.

● **Mi lesz a következő bemutató Kaposváron?**

— Az Ármány és szerelem Mohácsi János rendezésében.

BARTUC Gabriella